

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DEKİ TURİZM İŞLETMELERİNDE ÇEVRE KORUMAYA YÖNELİK UYGULAMALAR: AMACI VE ÖNEMİ

Doç. Dr. İsmail KIZILIRMAK*

ÖZET

Turizm sektörü, genellikle doğal dengenin çok duyarlı olduğu yerlerde gelişmekte ve dikkat edilmediği takdirde, bu doğal dengeyi kolaylıkla bozmaktadır. Ancak turizmin doğrudan korumacı bir endişesi olmadığı gibi, çoğu kez turizmin gelişimi, beraberinde getirdiği hızlı yapılaşma nedeniyle çevreyi tehdit etmektedir. Dolayısıyla bir ülkenin turizm planlaması yapılırken turizmin sadece ekonomik sonuçlarını değil, çevresel etkilerini de dikkate almak gerekir.

Günümüzde turizm ve çevre ilişkisinin ortaya çıkardığı sorunlara bağlı olarak, turizmin çevreye verdiği zararların en aza indirilebilmesi ve turizmde yükselen değer olan alternatif turizm pazarından daha fazla pay alabilmek için turizm işletmeleri, çevreci yaklaşımlara yönelmişler ve sahip oldukları özellikleri turizm pazarlama politikalarında uygulamaya başlamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Çevre Koruma, Turizm ve Çevre, Turizm İşletmeleri, Çevre Dostu Plaketler.

ABSTRACT

Tourism industry which is usually grewed in the enviroment sensitive regions, sometimes can be harmful to nature when the development is not carefully controlled. Besides, tourism does not have a directly protective approach to the nature and the development of the tourism mostly threathens the enviroment beacuse of the fast constraction it brings. That's why, when planning tourism in a country, the enviromental results should also be considered beside the economic results.

In our present time, as a result of the problems which appear from the relationship between tourism and environment, tourism operations has tended to practice more environmental approaches and marketing strategies, in order to get more share from the alternative tourism market.

Key Words: Environment Protection, Tourism and Environment, Tourism Industries, Environment-Friendly Plaques.

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu.

GİRİŞ

Her türlü doğal kaynağın kullanımında temel ilke, doğada koruma ve kullanma dengesinin sağlanmasıdır. İçinde yaşadığımız yüzyılda doğal kaynakların aşırı ve dengesiz kullanımı sonucu, yaratılan çevre sorunları ve tahribatın, insanlar dahil dünyadaki her türlü canlının yaşamını tehdit eden boyutlara ulaştığı, bugün artık herkesçe bilinmektedir. Bu sorunların ve tahribatın başlıca sorumlusu olarak önceleri endüstri gösterilmekle birlikte, günümüzde insanların endüstri dışı diğer faaliyetleri ile de doğal çevre üzerindeki artan baskısının önemli boyutlara ulaştığı açıkça görülmektedir. Doğal değerlerin yıldan yıla daha fazla yitirilme riski olduğu, gelecekte nesillere nasıl bir çevre bırakacağımız endişesi, bütün dünya ülkelerinde artık konuşulan ve araştırılan bir konudur (Bayer, 1990: 136-137). Genel olarak çevre kirliliğine sebep olan faktörleri incelediğimizde;

a-Nüfus artışı

b-Sanayileşme

c-Kentleşme ve

d-Turizm faaliyetlerinin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir (Arslan, 1995: 66).

Turizm sektörü, günümüzde milyonlarca etkileşimin bir arada ortaya çıktığı, kendine özgü tarihi ve dili olan ve çok sayıda insanın katıldığı bir kitle hareketi niteliği kazanmıştır. Turizm; uçak şirketleri, deniz yolları, tren, kiralık araba şirketleri, seyahat pazarlamacıları olan acentalar ile sorunlara çare bulan kişiler, pansiyonlar, restoranlar ve toplantı merkezleri gibi kimi büyük, kimi küçük iş kollarından oluşan 41 değişik sektörle bağlantılıdır ve bünyesinde yüzlerce yan kuruluşu barındıran bir şemsiye görünümündedir. Ayrıca turizm, günümüzün telekomünikasyon ve enformasyondan sonra 21. yüzyıla damgasını vuran, dünyanın üç temel hizmet sektöründen biri durumundadır (Bahar 2003: 150-151).

Turizm sektörü, bu özelliklerinden dolayı, günümüzün en büyük sektörlerden biri olması nedeniyle ekonomik değerlendirmeleri ve ekonomik fayda/maliyet analizleri hep ön planda tutulmuştur. Bu nedenle, yarattığı ekonomik gelirin yanı sıra çevre üzerinde olumlu veya olumsuz birçok baskıyı da beraberinde getirdiği göz ardı edilmektedir. Çünkü, turizmin çevresel baskılarını en ağır şekilde hisseden toplumlarda bile turizmin ekonomik kalkınmada önemli ve öncelikli bir araç olarak görülmesidir. Bacasız sanayi olarak adlandırılan ve önemli bir döviz kaynağı ve istihdam alanı olan turizm, gelişen ülkelerin kalkınmak için umut bağladığı bir sektördür. Sanayileşme çabasında

var olan bu ülkeler, eğer turizm potansiyelleri varsa, sanayileşmenin finansmanı için gereken döviz ihtiyacı nedeniyle, hizmet sektörünün bir parçası olan turizme yönelmektedirler (Akış, 1999: 36). Ancak turizm sektöründen mümkün olduğunca çok gelir elde etmek isteği, bu sektörün dayandığı sınırlı kaynaklar üzerinde aşırı kullanıma dayalı bir tükenmeyi de beraberinde getirmektedir (Kahraman ve Türkay, 2004: 46-47).

Bu çalışmada, turizm işletmelerinde çevre korumaya yönelik olarak gerçekleştirilen ve sonuçta da çevresel değerlerin korunmasının sağlanması ve pazarlama amaçlı olarak kullanılabilecek olan uygulamalar açıklanacaktır. Bu amaçla, dünyada Ekolojik Oteller Yıldızlama Sistemi ve Türkiye’de uygulanan Mavi Bayrak, Çevre Dostu İşletme Plaketleri (Çam, Çıpa ve Yunus), Yeşil Yıldız ve Beyaz Yıldız projeleri tanıtılarak çevre korumaya yönelik yapılan çalışmalar açıklanacaktır.

TURİZM VE ÇEVRE İLİŞKİSİNİN ORTAYA ÇIKARDIĞI SORUNLAR

Turizm sektörü, genellikle doğal dengenin çok duyarlı olduğu yerlerde gelişmekte ve dikkat edilmediği takdirde, bu dengeyi kolaylıkla bozmaktadır (Gürpınar, 1990: 67). Turizmin ekonomik yönünün ağır basması, turizm ve çevre arasındaki ilişkinin uzun yıllar ihmal edilmesine neden olmuştur. Oysa, turizm sadece ekonomik bir olay değildir. Turizm sektörünün kullanarak bir talep ögesine dönüştürdüğü belli başlı üç çevresel kaynak vardır. Bu kaynaklar;

-Doğal kaynaklar (deniz kıyıları, ormanlık alanlar, ulusal parklar vb.)

-İnsan yapısı kaynaklar (tarihi kent dokuları, arkeolojik alanlar vb.)

-Sosyo-kültürel kaynaklar (yeme-içme, merasim vb. gibi örf ve adetler).

Özellikle doğal ve insan yapısı kaynaklar, turizmin dayandığı en önemli unsurlardandır. Turizmin gelişimi için bu çevresel kaynakların korunması gerekir. Ancak turizmin doğrudan korumacı bir endişesi olmadığı gibi, çoğu kez turizmin gelişimi, beraberinde getirdiği hızlı yapılaşma nedeniyle çevreyi tehdit etmektedir. Dolayısıyla bir ülkenin turizm planlaması yapılırken turizmin sadece ekonomik sonuçlarını değil, çevresel etkilerini de dikkate almak gerekir (Akış, 1999: 36). Çünkü turizmin geleneksel değerlerin değişimindeki rolünü ve giderek daha çok sayıda turist hizmet verebilmek için tahrip edilen doğayı göz ardı ederek, turizmi sadece sağladığı döviz miktarı olarak değerlendirmenin yanlış olduğu, her geçen gün daha açık bir biçimde görülmektedir (Akış, 1996: 10). Örne-

ğin tarihi ve doğal çevre değerlerini dikkate almayan ve turistlerin kaçmakta olduğu fiziksel çevrelerin aynısını yaratan yörelerde ise, bir turizm gelişmesi kendisini doğuran bu değerlerin yok olmasına neden olmakta, turizm hareketi azalmakta ve yöre de cazibesini yitirmektedir (Uslu, 1990:19-20; Özdemir 1997: 186). Oysa doğal ve kültürel potansiyelini uzun vadede, turizm pazarının eğilimlerine paralel olarak çekici kılabilen yöreler, turizmden daha çok pay alabilmektedirler (Ünal, 1990: 15).

Turizm yatırım bölgelerinde, bölgenin çevresel değerlerinin dikkate alınmaması, turizm envanterinin çıkarılmayışı, turizm yatırımlarının bu değerlerin korunmasını sağlayacak biçimde planlanamaması, alt yapı planlarının olmayışı, uzun süreli ekonomik fizibilitenin yapılmaması vb. nedenler yüzünden, turizm yatırımları ile çevre arasında ne yazık ki olumsuz bir ilişkinin yaşanmasına neden olmuştur (TÜRSAB, 1999: 55). Turizm olayı daha önce de belirtildiği gibi, temiz bir çevreyi gerektirir ve devamlılığı buna bağlıdır. Turizm ve çevre ilişkileri çeşitli açılardan önem taşımaktadır. Özellikle çevre sorunlarının bir bölgede artış göstermesi, bölgenin turizm açısından çekiciliğini yok ederken, diğer taraftan turizmin kendisi de bir kirlilik kaynağı olabilmektedir (İçöz, 1994: 20-21).

Çevre, her bir turizm etkinliği için zorunlu olan kaynağı oluşturmakta ve temel olarak ikiye ayrılmaktadır. Birincisi, insanın oluşumuna katkıda bulunmadığı ve hazır bulunduğu doğal çevre ve ikinci ise, doğal çevre kaynaklarını kullanarak insanın oluşturduğu yapay çevredir. Turizmin etkileri her iki çevre içinde olmaktadır (Erdoğan, 2003: 81). Turizm ve çevre ilişkisinin her iki çevre türünde ortaya çıkardığı olumsuz etkileri incelediğimizde;

1-Turizmin yarattığı arazi talebi, verimli tarım alanlarını turistik tesis alanlarına dönüştürmekte, doğal ve tarihi siteleri ve kamu mülkiyetindeki ormanları dahi baskısı altında bulundurmaktadır. Tarımsal üretim alanlarının azalması, toprak sahiplerini entansif tarıma zorlamakta veya daha da kötüsü arazilerini arsa spekülâtorlerine satmaları ile sonuçlanmaktadır. Böylelikle turizm hem direkt hem de dolaylı olarak doğal peyzajı tüketmekte oteller, ikinci konutlar, turizmin türevi olan diğer ticari faaliyetler, yaygın ulaşım ve diğer altyapı donanımları ile doğanın çehresi kısa sürede değişmektedir.

2-İçme suyu, kanalizasyon, arıtma, çöp toplama ve imhası gibi teknik altyapı donanımlarının üst yapı paralelinde gerçekleştirilememesi durumunda insan sağlığını tehdit edici boyutlarda su, hava ve toprak kir-

liliği ortaya çıkmakta, doğal bitki ve hayvan türleri giderek yok olmaktadır.

3-Artan motorlu trafiğin yarattığı çevre kirliliği ve gürültü de, bu olumsuzluklara eklenmektedir (Özhan, 1990: 171-172).

4-Toplumsal çevrede oluşan sorunlar arasında ise, düzensiz kentleşme, plansız yerleşim, altyapı yetersizliği, toplumsal kargaşalar, nüfus yoğunluğu, işsizlik ve sosyal gruplaşma olarak sayılabilir (İçöz, 1994: 20-21).

Yukarıda ifade edilen olumsuzluklar göz önünde bulundurulduğunda, tarih ve doğal çevre değerleri ile doğal kapasitenin dikkate alınmadığı bir turizm gelişmesinin, kendisini doğuran bu değerlerin yok olmasına, dolayısıyla da turizm olgusunun bir gün ortadan kalkmasına yol açabileceği sonucu ortaya çıkmaktadır. İşte bu nedenlerle, turizmin çevre değerleri giderek önem kazanmakta ve bozulmuş doğa parçalarının, yeryüzünde gittikçe hızla kıtlaşan kaynaklar arasına girdiği bir gerçektir (Özdemir, 1997:187).

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE TURİZM İŞLETMELERİNİN ÇEVRE KORUMAYA YÖNELİK YAPTIKLARI UYGULAMALAR

Çevre, etrafımızda bulunan, doğal ve el yapısı fiziksel oluşumdur. Çevrenin başlıca üç fonksiyonu vardır. Bunlardan ilki doğal kaynakların sunulması, ikincisi artıkların gönderildiği yer olma özelliği, en sonucusu da doğal güzelliklerin barındığı bir çekicilik olmasıdır. 20. yüzyılın teknolojik yeniliklerinin yol açtığı çevre kirliliği ise, turizmin ve seyahatin gelişmesi ile kesinlikle artmaktadır. Turizmin çevre üzerinde yarattığı kirliliğin yanı sıra, sadece çevresel yaklaşımla değil de turizme ekonomik olarak yaklaşılsa bile doğanın ve çevrenin korunması ne derece önemli olduğu ortadadır (Pınar, 1993: 15).

Turizm kaynakları petrol, maden vb. türdeki yeraltı ve yer üstü zenginlikleri gibi tükenebilir bir özellik taşımamaktadır. Turizmi tükenebilir bir kaynak haline getirecek en temel unsur, geri dönülemez bir çevre bozulmasıdır. Burada önemli olan, bir ülkenin sahip olduğu doğal çevrenin, tarihin, kültürün ve toplumsal değerlerin uzun dönemde de pazarlanabilir olması ve turizm arz ve talebinin iyi bir şekilde dengelenmesidir. Turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve gelişmesi, kavramsal olarak turizme kaynak oluşturan bölgesel ve yerel, kültürel ve doğal değerlerin korunup geliştirilerek turistik çekiciliğin devamının sağlanması gerekmektedir (Bahar 2003: 150-151). Günümüzde en önemli turist atraksiyonları arasında doğa koşulları, çevre

temizliği, otantik olma, saflık, yabancı bitki örtüsü, hayvanlar, yaratılan atmosfer ve imaj vardır ki çevre kirliliği ile bu faktörler değişir veya yok olurlar ve bu durumda bölgeye ve yöreye olan turizm talebini olumsuz yönde etkiler (Pınar, 1993: 16).

Günümüzde turizm ve çevre ilişkisinin ortaya çıkardığı sorunlara bağlı olarak, turizmin çevreye verdiği zararların en aza indirilebilmesi ve turizmde yükselen değer olan alternatif turizm pazarından daha fazla pay alabilmek için turizm işletmeleri çevreci yaklaşımlara yönelmişler ve bu doğrultuda sahip oldukları özellikleri turizm pazarlama politikalarında uygulamaya başlamışlardır. Böylece, yeşil pazarlama faaliyetleri turizm sektöründe yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu amaçla, dünyada ve Türkiye’de bu amaca yönelik bir dizi çalışma yapılmaktadır.

1-Ekolojik Oteller Yıldızlama Sistemi

Dünyada turizm sektörüne yönelik olarak sürdürülen yeşil pazarlama çalışmalarının örneği olarak, ekolojik oteller yıldızlama sistemi gösterilebilir. Dünyada yeşil dostu ekolojik otellerin sınıflandırılmasında “Eco Hotels of the World” isimli organizasyon tarafından ciddi ve karşılaştırılabilir bir yıldızlama sistemi geliştirilmiştir. Bu sisteme göre oteller, aşağıda sıralanan beş ayrı kategoride yaptığı uygulamalara göre bir yıldızdan beş yıldıza kadar yıldız almaktadırlar. Her bir kategori için alınan yıldızların ortalaması alınarak, otelin yeşile ve çevreye karşı duyarlılığını gösteren yeşil yıldız sayısı belirlenmektedir. Bu beş kategori şu şekilde sıralanmaktadır;

- 1-Enerji,
- 2-Su,
- 3-Atıklar,
- 4-Ekolojik faaliyetler ve
- 5-Çevre korumadır.

Yeşil yıldız almak isteyen oteller, yukarıda sıralanan kategoriler ile ilgili sahip oldukları özelliklere göre, kendilerine birden beşe kadar yıldız verdikleri başvuru formunu doldururlar. Başvuru formunun incelenmesiyle, organizasyon yetkilileri otel ile temasa geçerek gerekli incelemeleri yapar ve otele uygun görülen yeşil yıldız sayısı verilir. Yeşil yıldız almak için başvuru yapmak isteyen otellerin öncelikle şu kriterleri yerine getirmeleri istenmektedir;

-Otel faaliyetlerinin yürütülmesinde doğal çevreye bağlılık,

-Ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması,

-Çevre korumaya sağlanan katkıların kanıtlanması,

-Çevre eğitim programlarının varlığı,

-Kültürel alanlarda yapılan işbirlikleri ve

-Yerel halka ekonomik anlamda dönüşümün sağlanmasıdır

(<http://www.ecohotelsofttheworld.com/rating-system.html>). Eco Hotels of the World adlı organizasyon tarafından, beş kategoriye göre yıldızlama kriterleri şu şekilde belirlenmektedir:

1-Enerji Kategorisi Yıldızlama Kriterleri

-**Enerji (1 Yıldız):** Basit kontroller ile elektrik tüketiminin azaltılmış, yalıtım sistemleri kurulmuş ve personelin bilinçlendirilmiş olması

-**Enerji (2 Yıldız):** Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, otomatik ışık ve oda enerji sistemleri gibi daha sıkı enerji tasarruf tasarımları geliştirilmiştir.

-**Enerji (3 Yıldız):** Yukarıdaki kriterlerin tümüne ek olarak, enerji ve ışık tasarrufu sağlayan yapısal araç gereçlerin kullanılması ve konukların bu konuda eğitilmesi.

-**Enerji (4 Yıldız):** Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, yazılı enerji kullanma kurallarının bulunması, yönetimin eğitimi ve bilinçlendirilmesi.

-**Enerji (5 Yıldız):** Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, hidro, biomas, güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı doğrultusunda geliştirilmiş projelerin varlığıdır (<http://www.ecohotelsofttheworld.com/performs/922.html>).

2-Su Kategorisi Yıldızlama Kriterleri

-**Su (1 Yıldız):** Su tüketimine ilişkin kısmi bilinçlendirme ve tüketimin azaltılmasına yönelik personel çabalarının varlığı.

-**Su (2 Yıldız):** Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, doğaya ve konuklara zarar veren tehlikeli kimyasal temizlik maddelerinin kullanımından kaçınılması.

-**Su (3 Yıldız):** Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, çarşafların ve havluların yeniden kullanılmasını konuklar arasında teşvik ederek, yıkama sayısının ve gereksiz su tüketiminin azaltılması.

-**Su (4 Yıldız):** Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, atık suların ve yağmur sularının toplanarak bahçe sulamada kullanılmasının sağlanması.

-**Su (5 Yıldız):** Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, su tüketimini asgariye indiren bahçelerin, yazılı su

kullanım kurallarının, iklime uygun bitkilerin ve bahçevanlık uygulamalarının bulunması gerekmektedir (<http://www.ecohotelsoftheworld.com/performs/922.html>).

3-Atık Kategorisi Yıldızlama Kriterleri

-Atık (1 Yıldız): Temel seviyede bir geri dönüşüm sisteminin personel bilinçlendirilmesiyle birleştirilmesi.

-Atık (2 Yıldız): Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, buklet malzeme sarfiyatının ve buklet malzemelerde ambalajlamanın azaltılması ve çevre dostu olmayan malzemelerin kullanılmaması

-Atık (3 Yıldız): Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, organik atıkların bahçede yeniden kullanılması için temel tekniklerin geliştirilmesi ve ekipman kullanımında parça değişiminin sınırlandırılması.

-Atık (4 Yıldız): Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, atıklar ile ilgili yazılı kuralların bulunması ve bu kuralların personel ve yönetim tarafından uygulanarak ayrıştırılabilen ve geri dönüşümü sağlanabilen malzemelerin kullanılması.

-Atık (5 Yıldız): Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, atıklarla ilgili personelin ileri düzeyde bilinçlendirilmesi ve eğitimi ve bilgilerin müşterilere aktarılması. Müşterilerin de kullanabilecekleri geri dönüşümlü çöp kutularının kutuları kullanılmalıdır (<http://www.ecohotelsoftheworld.com/performs/922.html>).

4-Ekolojik Faaliyetler Yıldızlama Kriterleri

-Ekolojik Faaliyetler (1 Yıldız): Çevreye duyarlı faaliyetler konusunda, personeli eğitmek ve motive etmek.

-Ekolojik Faaliyetler (2 Yıldız): Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, yardım faaliyetlerinde bulunmak (eskiyen çarşaf ve havluların hibe edilmesi gibi).

-Ekolojik Faaliyetler (3 Yıldız): Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, araç, gereç ve demirbaşların sistematik olarak çevre dostu alternatifleri ile değiştirilmesi. Otelin yapmış olduğu çevre dostu faaliyetleri ve programlar ile ilgili olarak konukların bilgilendirilmesi.

-Ekolojik Faaliyetler (4 Yıldız): Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, yeni ekolojik faaliyetlerin yaratılması için ciddi yönetim çabalarının gerçekleştirilmesi ve bu faaliyetlerin halkla ilişkilerde daha açık olarak ortaya konulması.

-Ekolojik Faaliyetler (5 Yıldız): Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, konukların ekolojik faaliyetler yapılması gereken çalışmalar konusunda bilgilendirilmesi. Ayrıca diğer çevre ile ilgili programlardan alınan belgeler ve sertifikaların bulunmasıdır (<http://www.ecohotelsoftheworld.com/performs/922.html>).

5-Çevre Koruma Yıldızlama Kriterleri

-Çevre Koruma (1 Yıldız): Müşterilerin beğenisi için yerel çevrenin düzenlenmesi.

-Çevre Koruma (2 Yıldız): Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, yerel işyerleri ve tedarikçilerle işbirlikleri yapılması ve personel seçiminde yöre insanına önceliğin verilmesi.

-Çevre Koruma (3 Yıldız): Yukarıdakilere ek olarak, yerel koruma programlarına katılmak. Yerel üreticilerden gıda satın almak ve bahçede yerel bitkileri yetiştirmek.

-Çevre Koruma (4 Yıldız): Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, yazılı kurullarla desteklenen ciddi yönetim çabaları ile yerel koruma faaliyetlerinin personel öğretilmesi.

-Çevre Koruma (5 Yıldız): Yukarıdakilerin tümüne ek olarak, alışverişlerinde yerel dükkanları tercih etmeleri için konukları bilinçlendirmek, çevre koruma programları ile ilgili konuklara bilgi vermek (<http://www.ecohotelsoftheworld.com/performs/891.html>).

Tablo 4. Yeşil Yıldız Belgesine Sahip Olan İşletmelerin Bulunduğu Ülkeler ve Grupları

YEŞİL YILDIZ GRUBU	Konaklama İşletmesinin Bulunduğu Ülke	TESİS SAYISI	TOPLAM	GENEL TOPLAM
Bir Yeşil Yıldız	Çin	1 adet	1	1
İki Yeşil Yıldız	-----	----	----	----
Üç Yeşil Yıldız	Güney Afrika	3 adet	3	20
	Fas, Kenya, Türkiye ve Yeni Zelanda	2' şer adet	8	
	Almanya ve İsviçre, Brezilya, Fransa, İtalya, Kanada, Mozambik, Mikronezya Adaları, Tanzanya ve Zanzibar	1'er adet	9	
Dört Yeşil Yıldız	Amerika	5 adet	5	35
	Avustralya ve Kenya	3'er adet	6	

	Fransa, İspanya, Kostarika ve Tayland	2'şer adet	8	
	Arjantin, Belize, Cook Adaları (Pasifik Okyanusu), Fas, Gambia, Granada, Guadalupe, Güney Afrika, İskoçya, Jamaika, Kostarika, Laos, Malezya, Mikronezya Adaları, Nigaragua ve Tanzanya	1'er adet	16	
Beş Yeşil Yıldız	Amerika ve Kostarika	6 adet	12	44
	İngiltere	3 adet	3	
	Avustralya, Endonezya, Güney Afrika, Kanada, Meksika, Srilanka ve Yeni Zelanda	2'şer adet	14	
	Arjantin, Belize, Bolivya, Çek Cumhuriyeti, Ekvador, Hindistan, Honduras, İrlanda, İspanya, İsviçre, İtalya, Kenya, Mozambik, Şili ve Yunanistan	1'er adet	15	
	TOPLAM			

Kaynak: <http://www.ecohotelsofttheworld.com>.

Dünyada turizm sektörüne yönelik olarak Eco Hotels of the World” isimli organizasyon tarafından sürdürülen, ekolojik oteller yıldızlama sistemi ile çeşitli ülkelerde konaklama işletmelerinin çevreyi koruma konusunda sahip oldukları bilinç artırılırken sahip oldukları bu yıldızları pazarlama amaçlı olarak kullanmaları da teşvik edilmektedir.

2-Mavi Bayrak

Uluslararası turizm sektöründe yaşanan rekabet ortamından kazançlı çıkmak isteyen ülkeler, çevre korumaya yönelik faaliyetlere önem vermeye ve çevre korumaya yönelik çeşitli çalışmalar başlatmışlardır. Çevre değerlerinin korunması açısından Mavi Bayrak uygulaması da bu düşünce doğrultusunda ön plana çıkmaya başlamıştır ve ilk kez 1985 yılında Fransa’da uygulanmaya başlanmıştır (Kızıllırmak, 1997: 25).

Mavi Bayrak, gerekli standartları taşıyan nitelikli plaj ve marinalara verilen uluslararası bir çevre ödülüdür. Mavi Bayrak; temiz, bakımlı, donanımlı, güvenli ve dolayısıyla uygar ve sürdürülebilir bir çevrenin sembolüdür. Plajlar için özünde temiz deniz suyu sonrasında da çevre eğitimi ve bilgilendirmeye önem veren, gerekli donanıma sahip iyi bir çevre yönetimini temsil etmektedir. Marinalar için ise, deniz suyu analizleri istenmemekle birlikte diğer kriterler benzerlik göstermektedir.

Mavi Bayrak, uluslararası niteliği ile de turizm açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü, tatil yapmak için bilmediği yeni tanıyacağı bir yere giderken, insanların uluslararası garanti içeren ve özelliklerini bildiği bir plaja gitmek için plan yapması daha kolay olmaktadır. Mavi Bayrak, bu nedenle çevre koruma ve pazarlama amaçlı kullanılabilir güçlü bir araçtır.

Mavi Bayrak uygulaması, 30’u Avrupa’da olmak üzere dünya çapında toplam 44 ülkede uygulanmaktadır. Bu ülkeler; Almanya, Aruba, Bahamalar, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Estonya, Fas, Finlandiya, Fransa, Galler, Güney Afrika, Güney Kıbrıs, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İskoçya, İspanya, İsveç, İtalya, İzlanda, Jamaika, Kanada, Karadağ, Kuzey İrlanda, Letonya, Litvanya, Malta, Norveç, Polonya, Portekiz, Porto Riko, Romanya, Rusya, Saint Martin, Slovenya, Şili, Tunus, Türkiye, Yeni Zelanda ve Yunanistan’dır (<http://www.kultur.gov.tr/>).

Mavi Bayrak Programı, Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı (Foundation for Environmental Education, FEE) tarafından koordine edilmekte ve Türkiye temsilciliğini de, Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (TÜRÇEV) bu yapmaktadır (<http://www.turcev.org.tr/content.php?conID=79>).

Mavi Bayrak kampanyasına katılım, gönüllülük esasına dayanır. Belediyeler, marina yetkilileri ve turizm işletmeleri Mavi Bayrak almak için başvurularını, yöresel bazda varsa Mavi Bayrak derneklerine veya TÜRÇEV’e yapmaktadırlar (<http://www.turcev.org.tr/content.php?conID=79>). Bu başvurular, kriterler kapsamında değerlendirilerek, uygun olanlar için gerekli dokümanlar hazırlanır ve ulusal jürinin onayına sunulur. Ulusal jüri de; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Turizm Yatırımcıları Derneği, Türkiye Otelciler Birliği, Türkiye Seyehat Acentaları Birliği, Marina İşletme ve Yatırımcıları Derneği, TÜRÇEV ve Üniversite temsilcileri bulunur.

Ulusal jürinin uygun gördüğü plaj ve marinalar ile ilgili bilgiler TÜRÇEV tarafından FEE’ye (Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı) gönderilir. FEE, uluslararası jüriyi toplayarak Türkiye ile ilgili ve bu arada diğer ülkelerden gelen başvuruları da inceleyerek son kararını verir. Uluslararası jüride ise, FEE, UNEP, EU ve EUCC (kıyı ile ilgili sivil toplum örgütü) bulunur.

Başlangıçta öncelikle AB Yüzme Suyu Direktiflerinin uygulanması, çöp toplama ve sağlık ekipmanlarıyla uygun ve güvenli bir ortamın sağlandığı plajlar ile ilgili kriterler, birkaç kez revize edilmiştir. Mavi Bayrak, plaj kriterlerinin bu düzenlemeler sırasında giderek

daha da sıkılaştırılmasına rağmen, bu kampanyaya katılma isteği artmaktadır. Plajlar ile ilgili yeni kriterler, yöredeki atık su arıtma tesisi, kanalizasyon sistemleri gibi belediye hizmetlerini kapsayacak, sürdürülebilir kalkınma ve Yerel Gündem 21 öncelikleri üzerinde (özellikle çevre eğitimi) odaklanmaktadır.

2004 yılında yürürlüğe giren yeni marina kriterlerine, çevre eğitimi ve çevre yönetimi odaklı bir anlayış getirilmiş, ayrıca Mavi Bayraklı marinalarda, marina güvenliği ön plana çıkarılarak, çevre yönetimine geçiş konusunda ilk adımlar atılmıştır.

Mavi Bayrak alınması sırasında, plajlar için 27, marinalar için ise 22 kriter vardır. Bunların bir kısmı zorunlu, bir kısmı ise kılavuz kriterlerdir. Plaj ve marinalar için belirlenen kriterlerin birbirlerinden farklı olmasına rağmen, hepsini aşağıdaki dört ana grupta toplamak mümkündür;

1-Yüzme amacıyla kullanılan suyun niteliği,

2-Çevresel eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yönlendirilmesi,

3-Plaj düzeni ve emniyetinin sağlanması ve

4-Çevre yönetimi ile ilgili tedbirlerdir.

Bu kriterleri sağlayan plaj ve marinalara, bir yıl süreyle Mavi Bayrak verilerek ödüllendirilmektedir. Mavi Bayraklı plaj ve marinalar, Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı tarafından internet ortamında yayımlanarak tüm dünyaya duyurulmaktadır. Mavi Bayrak ödülü alan plaj ve marinalar, sezon içerisinde denetlenmektedir. Bu denetlemeler sırasında, herhangi bir sorunun tespit edilmesi halinde, sorun giderilinceye kadar Mavi Bayrak indirilmektedir (<http://www.kultur.gov.tr>).

Avrupa Çevre Eğitim Vakfı'na Türkiye'nin 1991 yılından itibaren kabul edilmesinden sonra, Mavi Bayrak Kampanyasına yönelik çalışmalar başlamıştır. 1992 yılı Mart ayından itibaren her 15 günde bir olmak üzere Çanakkale'den Hatay'a kadar 2500 km.'lik sahil şeridinde tespit edilen 300 noktada, Avrupa standartlarına uygun olarak mikrobiyolojik ve fiziko-kimyasal analizler yapılmaya başlanmıştır. Şu anda Karadeniz kıyıları, Eğirdir, Hazer Gölü ve Şanlıurfa dahil toplam 18 ilde ve 397 noktada deniz ve göl suyu analizleri Sağlık Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

Tablo 1. Türkiye'de Yıllara Göre Mavi Bayrak Alan İşletme Sayıları

YILLAR	PLAJ	MARİNA	TOPLAM
1994	12	9	21
1995	5	9	14

1996	15	8	23
1997	25	6	31
1998	46	10	56
1999	64	11	75
2000	78	12	90
2001	99	11	110
2002	127	12	139
2003	140	11	151
2004	151	12	163
2005	174	12	186
2006	192	14	206
2007	235	14	249
2008	258	13	271
TOPLAM	1621	164	1785

Kaynak:<http://www.kultur.gov.tr>.

Yıllara göre Türkiye'de Mavi Bayrak alan işletme sayılarının sürekli olarak artmasının temelinde, tüm dünya çevre ve sahip olduğu değerlerin öneminin anlaşılmasına başlanması, turizm işletmelerinin çevreye karşı sorumluluk duymaları, gerek kamu gerekse özel sektör kuruluşlarınca çevre koruma amaçlı kampanyalar ve uygulamaların yapılması ve Mavi Bayrağa sahip olan işletmelerin gerekse acenta ve tur operatörleri ile bireysel olarak seyahat eden turistler tarafından daha çok tercih edilmeleri temel etkenler arasındadır.

Türkiye'de illere göre Mavi Bayrak alan işletme sayılarını, tabloya 2'ye göre incelediğimizde, plaj sıralamasında ilk sırada 143 plaj ile Antalya, ikinci sırada yine bir tatil yöreniz olan Muğla 57 plaj ile ve üçüncü sırada ise Ege Bölgesi'nin önemli turistik merkezlerinden olan İzmir'in 21 plaj ile yer aldığı görülmektedir. Marina sıralamasında ise ilk sırayı, 7 marina ile Muğla ilinin aldığı görülmektedir. Antalya'nın aksine marina sıralamasında Ege Bölgesindeki illerin yer almasının temelinde, bölgenin yat turizmüne yönelik coğrafi yapısından dolayı önemli potansiyele sahip olması ve bölgede mavi tur ile seyahatlerin yoğun olarak gerçekleştirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 2. Türkiye'de İllere Göre Mavi Bayrak Alan İşletme Sayıları

İLLER	PLAJ SAYISI	MARİNA SAYISI	TOPLAM
Antalya	143	2	145
Muğla	57	7	64
İzmir	21	-	21
Aydın	16	1	17
Balıkesir	12	1	13
Mersin	6	-	6
Tekirdağ	1	-	1

Çanakkale	1	-	1
Yalova	1	-	1
İstanbul	-	2	2
TOPLAM	258	13	271

Kaynak:<http://www.kultur.gov.tr>.

Henüz yaygın olmamakla birlikte yat sahiplerine verilen kişisel Mavi Bayrak ödülü uygulamasına Türkiye’de de başlanmıştır. Kıyıların korunması, çevre bilincinin gelişmesinde ve turizm pazarlanmasında Mavi Bayrak Projesinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Aslında bir çevre ödülü olmakla birlikte, uluslararası standart özelliği taşıması ve uygulama alanının kıyıları olması nedeni ile turizm sektörü açısından büyük bir öneme sahiptir (<http://www.kultur.gov.tr>).

3-Çevre Dostu İşletme Plaketleri (Çam, Çıpa ve Yunus simgeleri)

Çevreye Duyarlılık Kampanyası kapsamında, belgeli işletmelerde çevre bilincinin oluşturulması ve çevre korumasına katkı sağlanması amacıyla 1993 yılından itibaren, talepte bulunan işletmelerde, sınıflandırma çalışmalarında olduğu gibi, oluşturulan Sınıflandırma Heyetleri tarafından, değerlendirme formları kullanılarak değerlendirme yapılmakta ve belirlenmiş olan puan barajını aşan işletmelere çevre dostu kuruluş belgesi ve plaketi verilmektedir. Verilmekte olan plakette yer alan simgeler de, tesisin türüne göre farklılık göstermektedir. Konaklama ve yeme-içme tesislerine verilecek plakette “Çam”, yat işletmeleri için verilen plakette “Yunus” ve yat limanları için verilen plakette de “Çıpa” simgesi bulunmaktadır (<http://www.kultur.gov.tr>). Ayrıca 22 Eylül 2008 tarih ve 27005 sayılı Resmî Gazete’de Bakanlıkça yayımlanan tebliğe göre, Turizm İşletme Belgesine sahip konaklama tesislerine “Yeşil Yıldız-Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi” de verilmeye başlanacaktır (<http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2008/09/20080922-3.htm>).

a) Çam Simgeli Plaket

Konaklama ve yeme-içme tesislerinin “Çam Simgeli Plaketi” alabilmeleri için gerekli olan nitelikler arasında; dış mekanlarda çevre için önlemlerin alınması, tesiste gürültü kontrolünün sağlanması, çöplerin yeniden değerlendirilmesi, su tüketimini azaltılması, işletmede daha az miktarda deterjan kullanımının sağlanması, enerji tasarrufunun sağlanması ve çevreye katkı için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Konaklama ve yeme içme tesisleri, yukarıda ifade edilen şartları yerine getirerek; bir çam plaketi alabilmek için asgari 70 puan, iki çam plaketi alabilmek için asgari 90 puan ve üç çam plaketi alabilmek

için de asgari 110 puan almak zorundadırlar (<http://www.kultur.gov.tr>).

b) Çıpa Simgeli Plaket

Marinaların, “Çıpa Simgeli Plaketi” alabilmeleri için gerekli olan nitelikler arasında; marina kompleksinin çevre ile uyumunun sağlanması, yangın ve doğal afetler ile ilgili önlemlerin alınması, marinalarda çevre kirliliğine karşı tedbirlerin alınması, deniz suyu analizlerinin yapılarak ilan edilmesi, atık suların yeniden değerlendirilmesi, gürültü kirliliğine karşı gerekli önlemlerin alınması ve marinalarda çevreyle uyumlu ürünlerin kullanılması zorunludur.

Marinaların yukarıdaki şartları yerine getirerek; bir çıpallı marina plaketi alabilmek için asgari 55 puan, iki çıpallı marina plaketi alabilmek için asgari 70 puan ve üç çıpallı marina plaketi alabilmek için de asgari 85 puan alma zorunluluğu vardır (<http://www.kultur.gov.tr>).

c) Yunus Simgeli Plaket

Yatların “Yunus Simgeli Plaketi” alabilmeleri için gerekli olan nitelikler arasında; kullanılan teknenin yapımında ve kullanımında zehirsiz boya malzemelerinin kullanılması, atık su sisteminin oluşturulması, yatta kullanılan pişirme ve servis malzemelerinin çevreyi kirlilemeyecek malzemelerden seçilmesi, genel alanların temizliği ve bakımında kullanılan deterjanın, doğa tarafından kolayca parçalanabilmesi, personel ve müşteri tarafından elektrik, su ve çeşitli malzeme kullanımında tasarrufun sağlanması ve bu amaçla yatta uygun logoların bulundurulması, gürültü kirliliğine karşı gerekli önlemlerin alınması ve çevreyle uyumlu ürünlerin kullanılması zorunluluğu vardır.

Yatların yukarıdaki şartları yerine getirerek; bir yunuslu yat plaketi alabilmek için asgari 70 puan, iki yunuslu yat plaketi alabilmek için asgari 90 puan ve üç yunuslu yat plaketi alabilmek için asgari 110 puan alma zorunluluğu vardır (<http://www.kultur.gov.tr>).

4- Yeşil Yıldız-Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi

Sürdürülebilir turizm kapsamında, çevrenin korunması, çevre bilincinin geliştirilmesi, turistik tesislerin çevreye olan olumlu katkılarının teşvik edilmesi ve özendirilmesi amacıyla, çevreye duyarlı konaklama tesislerinin sınıflandırılmasına ve belgelendirilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla “Yeşil Yıldız-Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi” uygulamasına başlanmıştır.

Dünyada yaşanan söz konusu gelişmelere bağlı olarak, uluslararası kabul gören kriterler ve diğer ge-

lişmeler de dikkate alınarak ve çevreye duyarlı konaklama işletmeleri için bir sınıflandırma formu hazırlanmıştır. Bu form, turistik konaklama işletmelerindeki çevreye duyarlı yapılaşmanın, işletmecilik özelliklerinin ve diğer yönleriyle çevreye olan olumlu katkılarının teşvik edilmesi ve çevre bilincinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Yatırım ve inşaat aşamasında aranan nitelikler, konaklama işletmesinin inşaat aşamasından itibaren çevreye duyarlı olarak tasarlanmasını, planlanmasını ve işletmeye açılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Belge alabilmek için başvuru formunun içeriğinde bulunan kriterler; enerji, su, çevreye zararlı maddelerin tüketiminin ve atık miktarının azaltılmasını, enerji verimliliğinin artırılmasını, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesini, konaklama işletmelerinin yatırım aşamasından itibaren çevreye duyarlı olarak planlanmalarını ve gerçekleştirilmelerini, tesisin çevreye uyumunu, çevreyi güzelleştirici düzenleme ve etkinlikleri, ekolojik mimariyi, çevreye duyarlılık konusunda bilinçlendirmeyi, eğitim sağlanmasını, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmasını kapsamaktadır.

Çevreye duyarlılık konusunda çalışma yapan turistik işletmelerin talebi üzerine ve formun uygulama esaslarında belirlenen temel kriterlere sahip olan konaklama tesislerine söz konusu form uygulanacaktır. Asgari puanlar, konaklama işletmelerinin kapasiteleri ve çevreye olan etkileri dikkate alınarak, işletmelerin tür ve sınıflarına göre belirlenmiştir. Bu formda yer alan ve aşağıda belirtilen temel kriterlerin yerine getirilmesi durumunda tesis değerlendirilmeye alınmaktadır.

a) İşletmelerin çevre politikası ve eylem planının olması,

b) Tesiste eylem planını uygulayacak özel bir yetkilinin olması veya işletmede uygulamadan sorumlu bir yetkili ile birlikte, bu hizmetin bir uzmandan veya uzman firmadan alınması,

c) İşletme tarafından, çevre bilincinin artırılması, çevresel tedbirlerin ve eylem planının uygulanmasını sağlamak için personele eğitim verilmesi,

d) Çevreye duyarlı atık su planının bulunması,

e) Turizm konaklama işletmesinde kullanılan tüm tesisat, teçhizat ve donanımların koruyucu bakım ve onarımının periyodik olarak yaptırıldığına dair kayıtların tutulması,

f) İşletmenin, su tüketimi, ısıtma ve soğutma için enerji tüketimi, elektrik tüketimi ve genel enerji tüketimi konusunda verileri toplaması ve izlemesi (kapalı

alan m² başına veya geceleme başına enerji tüketimi, aylık, üç aylık ve yıllık raporların hazırlanması ve dosya halinde saklanması),

g) İşletmede kullanılan kimyasal maddelerin (hacim ve/veya ağırlık olarak) izlenmesi ve verilerin toplanması (kapalı alan m² başına veya geceleme başına tüketim, aylık, üç aylık ve yıllık raporların hazırlanması ve dosya halinde saklanması),

h) Tesiste ortaya çıkan atık miktarının (hacim ve/veya ağırlık) izlenmesi ve verilerin toplanması (kapalı alan m² başına veya geceleme başına tüketim, aylık, üç aylık ve yıllık raporların hazırlanması ve dosya halinde saklanması) dır.

Konaklama işletmelerinin bu formda bulunan bütün kriterleri yerine getirmesinin uygulanabilir olmadığı düşüncesiyle, tesislerin tür ve sınıfları dikkate alınarak, asgari puanlar formda bulunan bütün kriterlerin puanlarının toplamı olan azami puandan düşük tutulmuştur. Böylece, işletmelere temel kriterler dışında kalan, diğer kriterler arasında seçim yapma imkanı sağlanmıştır.

Tablo 3. Yeşil Yıldız Alabilmek İçin Asgari Puan Tabloları

SINIFI	ASGARİ PUAN
Tatil Köyü	330
5 Yıldızlı Otel	300
4 Yıldızlı Tatil Köyü	280
4 Yıldızlı Otel	230
3 Yıldızlı Otel	170
1-2 Yıldızlı Otel-Diğer Konaklama Tesisleri	140

Kaynak:

<http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2008/09/20080922.htm&main>.

Söz konusu Tebliğ yürürlüğe girmeden önce, Kültür ve Turizm Bakanlığında Çevre Dostu Kuruluş Belgesi (Çam Simgesi) almış olan konaklama tesisleri, bu Tebliğin yayımlanma tarihinden itibaren bir yıl içinde, bu Tebliğ de bulunan “Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisleri İçin Sınıflandırma Formu” ile sınıfları için belirlenen asgari puanı oluşturan standartları sağlarlar. Sınıfları için belirlenen asgari puanı sağlayan tesislere, Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi (Yeşil Yıldız Simgesi) ve plaketi düzenlenir. Ayrıca plaket üzerinde “Çevreye Duyarlı Tesis” ibaresi yer alacaktır. Ancak sınıfları için belirlenen asgari puanı sağlayamayan tesislere ait Çevre Dostu Kuruluş Belgesi (Çam Simgesi) de iptal edilir.

5-Yaşanabilir Çevre Projesi “Beyaz Yıldız”

Türkiye Otelciler Federasyonu (TÜROFED), çevrenin ve kaynakların korunmasına daha fazla katkı sağlayabilmek için, Yaşanabilir Çevre Projesi’ni başlatmıştır. Dünyanın karşı karşıya kaldığı çevre kirliliği ve küresel ısınmadan kaynaklanan çevresel felaketlerin önlenmesi için resmi ve özel tüm kişi, kurum, kuruluş ve sektörlerle sorumluluk düştüğünün bilinciyle bu projeyi başlatan TÜROFED, çalışmayı “Beyaz Yıldız” ile sembolize ediyor.

Turistik işletmelerde kullanılan su, elektrik, enerji, kimyasal ve katı atık miktarının kontrol altına alınması amacıyla TÜROFED tarafından sponsor kuruluşlarında desteğiyle, Beyaz Yıldız Projesinin temel hedefi, Türk ekonomisinin lokomotif sektörlerinden Türk turizmini uluslararası alanda “Çevreye Saygılı Turizm Destinasyonu” yapmak amaçlıdır.

Projeye katılacak olan işletmelerde, bilinçli tüketim ve uluslararası standartlara uygun çalışmalarla sadece turizm sektöründe ortalama su ve enerji tüketiminde, yüzde 25’ ler den yüzde 90’lara kadar oranlarda tasarruf edebilme olanağının yaratılmasıyla turizm işletmeleri için yüz binlerce dolar, Türkiye’nin genel tüketimi ve kaynakların korunması paralelinde yüz milyonlarca dolar tasarruf etmek mümkün olabilecektir. İşte bu noktada; yatırımın başlangıç aşamasından itibaren tüm işletmelerde bu bilinçle planlama yapmalarının önemi kadar, turizmde rekabet gücünü artıran yeni tesislere sahip olma avantajını sürdürebilmek için yenileme yatırımlarında da bu konuların dikkate alınması büyük önem taşımaktadır. 2010 yılında da projeye katılan yüzlerce tesis, TÜROFED Beyaz Yıldız Sertifikası’nı alabilme şansına sahip olacaktır.

Beyaz Yıldız Projesi ile kontrolsüz tüketimin engellenerek bilinçli bir tüketime dönüşmesi hedeflenmektedir. Beyaz Yıldız Projesi’nde, turistik işletmelerde kullanılan su, elektrik, enerji, kimyasal ve katı atık miktarının kontrol altına alınması, çevreye ve doğal kaynaklara yönelik oluşabilecek zararın minimize edilmesi temel amaçtır. Projede tesislerin misafirlerinin konforundan taviz vermeden, onların da bu çevresel duyarlılığa katılımcı olmalarının sağlanması amaçlanıyor. Gerekli kriterleri yerine getiren işletmeler, Beyaz Yıldız almaya hak kazanacaklardır. Beyaz Yıldız projesine katılan turizm işletmeleri, sürdürülebilir bir çevrenin sağlanmasına katkıda bulunmakla kalmayıp, artan müşteri memnuniyeti sonuçları ile birlikte ekonomik kazanımlar da sağlayacaklar.

TÜROFED, üyesi olan tesislerden, tesis çalışanlarına, tesis yöneticilerinden müşterilerine kadar genişleyen içerikteki bu projesini, turistler (misafirler), tur

operatörleri, acenteler, sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları ile temasa geçerek en geniş şekilde duyuracaktır. Böylece, “Yaşanabilir Çevre Projesi”ne katılan turistik işletmelerin tercih edilmelerine ve yaratacağı farklılık ile Türk turizminin imajına olumlu katkıda bulunma da hedeflenmektedir.

TÜROFED şemsiyesi altındaki tüm turistik işletmeleri, isteğe bağlı olarak kapsayan proje, birer yıllık iki aşamadan ve enerji, su, tehlikeli kimyasallar, deterjan ve dezenfektanlar, atık, yönetim ile diğer servisleri kapsayan 55 kriterden meydana geliyor. Proje katılımcısı tesislerden, birinci yıl çevreyi korumaya yönelik kriterlerden 25’ inin, ikinci yıl ise 30’ unu yerine getirilmesi beklenmektedir. İkinci yılın sonunda, bu projede yer alan turistik tesisler aynı zamanda, Avrupa Birliği ekolojik etiketleme kriterlerini de yerine getirmiş olacaklardır.

Kriterleri yerine getirdiğini belirten işletmeler, TÜROFED’in ve üye derneklerin internet sayfasında açıklanacak ve bunun yanı sıra, uluslararası tur şirketleri, acenteler, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurum ve kuruluşlarına proje ve katılımcıları ile ilgili bilgi aktarımında bulunulacaktır. Proje kapsamında, tesis yöneticileri ile çalışanları için Akdeniz, Ege, İç Anadolu ve Marmara’da yer alan 12 bölgede, projeyi anlatan bilgilendirme seminerleri ve çevre eğitimleri düzenlenecektir. Ayrıca kitapçıklar, eğitici poster ve dokümanlar hazırlanarak dağıtılacak, çalışanların ve genel olarak toplumun bilinçlenmesine katkı sağlanmakta proje kapsamında hedeflenmektedir.

Bu projeye; Çevre Bakanlığı’nda Eko-Etiketleme ile ilgili yapılmaya başlanan çalışmalara da destek olmak ve Bakanlık tarafından hazırlanan Çevreye Duyarlı Konaklama İşletmelerinin Sınıflandırması ile ilgili çalışmaya da alt yapı oluşturması da hedeflenmektedir (<http://www.turofed.org.tr>).

SONUÇ

Bilindiği gibi bir turistik ürünün oluşumunda en önemli unsurlardan biri, gidilen ülkenin veya yörenin sahip olduğu çevresel değerleri ve zenginliğidir. Çevre, en genel anlamıyla her tür turizm etkinlikleri için zorunlu olan bir kaynağı oluşturmaktadır. Gidilen yörenin doğal güzellikleri, coğrafi durumu, temiz havası, dağları, denizleri, gölleri, nehirleri, güneşi, bitki örtüsü, ormanları, hayvan türleri, şifalı su kaynaklarından oluşan fiziksel çevre değerleri ile toplumsal çevre değerleri turizm ürününün oluşumunda ve o yörenin turizm pazarında tercih edilmesinde en önemli unsurdur. Ancak bir yörede turizmin gelişmesi ve devam etmesi için en önemli varlık olan çevresel değerler üzerinde turizm hareketlerinin plansız ve kontrolsüz gelişmesi, berabe-

rinde bir dizi sorunu da gündeme getirmektedir. Turizmin gelişmesiyle ortaya çıkan çevresel sorunlar arasında; başta hava, su, toprak, gürültü ve görsel kirlilik olmak üzere, flora ve fauna da bozulmalar ve kültürel değerler üzerindeki tahribat sayılabilir.

Çevresel değerlerde ortaya çıkan bozulmalara bağlı olarak, yöreye olan turizm talebi olumsuz yönde etkilenmektedir. Çevresel değerler olmadan turistik ürün ve çekiciliklerden söz edilemez. Bu nedenle, uluslararası turizm sektöründe yaşanan rekabet ortamından kazançlı çıkmak isteyen ülkeler ve turizm işletmeleri, çevre korumaya yönelik faaliyetlere önem vermeye ve çevre korumaya yönelik çeşitli çalışmalar uygulamaya başlamışlardır. Bu çalışmalar arasında başta konaklama işletmeleri olmak üzere turizm işletmelerinde çevre korumaya yönelik faaliyetler arasında;

-Ekolojik oteller yıldızlama sistemi,

-Çevre dostu işletme plakette (çam, çıpa ve yunus),

-Yeşil yıldız (çevreye duyarlı konaklama belgesi)

-Yaşanabilir çevre projesi (beyaz yıldız) ilk aklı gelen çalışmalardır.

Söz konusu projeler ile, turizm işletmelerinde turistik ürünün üretilmesi aşamasında su, elektrik, enerji, kimyasal ve katı atık miktarının kontrol altına alınması, araç, gereç ve malzemelerin çevreye dostu malzemeler ile değiştirilmesi, ekolojik çalışmalara katılarak destek olunması ve işletmenin bulunduğu yörede yaşayanlara yönelik ekonomik, sosyal ve kültürel destekler vb. tedbirler sayılabilir. Böylece, turizm hareketlerinin başta doğal kaynaklar olmak üzere çevresel değerlere üzerinde oluşabilecek olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi hedeflenmektedir. Turizm işletmelerince yürütülecek olan çevre korumaya yönelik çalışmalarla, işletmelerdeki konukların konforundan ve alacağı hizmet kalitesinden taviz vermeden konukların memnuniyetlerinin sağlanması ve aynı zamanda da çevre duyarlılığına da katılmaları da mümkün olabilecektir.

Sonuç olarak tüketicilerin, tercihlerinde yaşanan değişme ve bilinçlenmeye bağlı olarak yaşadıkları dünyaya ve çevre sorunlarına duyarlı olmaları ve çevre bilincinin artması turizm işletmelerini çevre koruma amaçlı faaliyetlere yönelterek aynı zamanda turizm pazarlamasında da göz önüne alınması gereken ilkelerden biri olan “çevre duyarlılığı”nın başlamasına neden olmuştur. Turizm işletmelerinin de faaliyetlerine uzun yıllar devam edebilmeleri için sürdürülebilirlik kapsamında koruma ve kullanma dengesini gözeterek çevre-

sel değerleri tüketmeden kullanmaları ve turizm ürününü bu anlayışa göre oluşturmaları sonucu, pazarlama çalışmalarını da değişen tüketici tercihlerini dikkate alarak daha kolay şekilde gerçekleştirmek mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

-AKIŞ, Sevgin; (1996), “Turizmin Ekonomik, Sosyal ve Çevresel Etkileri”, **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, 7, (3-4), ss. 10-13.

-AKIŞ, Sevgin; (1999), “Sürdürülebilir Turizm ve Türkiye”, **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, 10 (Mart-Haziran), ss. 36-46.

-ARSLAN, Mehmet; (1995), “Türkiye’de Turizmle İlgili Yasaların Doğal Çevreye Etkileri”, **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, 6 (3-4), ss. 66-75.

-BAHAR, Ozan; (2003), “Kitle Turizminin Çevre Üzerindeki Olası Etkileri: Bodrum Örneği”, **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, 14 (2), ss. 150-158.

-BAYER, Zekai; (1990), “Turizm ve Çevre Dengesi”, **Turizm ve Çevre Konferansı 3-5 Ekim 1990**, Ankara, ss. 135-161.

-ERDOĞAN, Nazmiye; (2003), **Çevre ve (Eko)turizm**, Erk Yayınları, Ankara, 81s.

-GÜRPINAR, Tansu; (1990), “Turizm Faaliyetlerinin Doğal Çevre Üzerine Etkileri”, **Turizm ve Çevre Konferansı 3-5 Ekim 1990**, Ankara, ss. 65-72.

-İÇÖZ, Orhan; (1994), “Çevre Sorunları Turizmi Tehdit Ediyor mu?”, **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, (Ocak-Haziran), ss. 18-22.

-KAHRAMAN, Nüzhet ve TÜRKAY, Oğuz; (2004), **Turizm ve Çevre**, Detay Yayınevi, Ankara, 46-47s.

-KIZILIRMAK, İsmail; (1997), “Turizm Sektöründe Mavi Bayrak Uygulamasının Önemi ve Uygulama Kriterleri”, **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, (Eylül-Aralık), ss. 25-31.

-ÖZDEMİR, Şükrü; (1997), **Temel Ekoloji Bilgisi ve Çevre Sorunları**, Hatiboğlu Yayınları, Ankara, 186-187s.

-ÖZHAN, Leyla; (1990), “Türkiye’de Turizm ve Çevre Politikaları”, **Turizm ve Çevre Konferansı 3-5 Ekim 1990**, Ankara, ss. 163-175.

-PIRNAR, İge; (1993), Turizmin Doğal Çevreye Etkileri ve Çevrenin Korunması. **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, (Mayıs-Haziran), ss. 15-17.

-TÜRSAB, (1990), **Doğa Turizmi ve Çevre**, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Yayını, İstanbul, 55s.

-USLU, Orhan; (1990), “Turizm ve Çevresel Etkileri“, **Turizm ve Çevre Konferansı 3-5 Ekim 1990**, Ankara, ss. 19-47.

-ÜNAL, Tankut; (1990), Turizmin Gelişmesinde Çevrenin Önemi. **Turizm ve Çevre Konferansı 3-5 Ekim 1990**, Ankara, ss. 11-17.

İNTERNET KAYNAKÇASI

-<http://www.ecohotelsoftheworld.com> (Erişim Tarihi: 01 Eylül 2008) adresinde yer alan “Rating-system” bölümündeki bilgilerden yararlanılmıştır.

-<http://www.ecohotelsoftheworld.com> (Erişim Tarihi: 01 Eylül 2008) adresinde yer alan “Performs” bölümündeki bilgilerden yararlanılmıştır.

-<http://www.kultur.gov.tr> (Erişim Tarihi: 01.Eylül 2008) adresinde yer alan “Belge Göster” bölümündeki bilgilerden yararlanılmıştır.

-<http://rega.basbakanlik.gov.tr> (Erişim Tarihi: 01 Ekim 2008) adresinde yer alan “Eskiler” bölümündeki bilgilerden yararlanılmıştır.

-<http://www.turofed.org.tr> (Erişim Tarihi: 03 Ekim 2008) adresinde yer alan “Basın Bülteni” bölümündeki bilgilerden yararlanılmıştır.

-<http://www.turcev.org.tr> (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2008) adresinde yer alan “Content” bölümündeki bilgilerden yararlanılmıştır.